

Dershanecilik ve dijital eğitimde eğilimler¹**Yusuf Yalçinkaya², Serdar Altunkanat³, Suat Çoban⁴, Halil Bağrik⁵**

DOI 10.5281/zenodo.10600538

Özet

Yapılan çalışmada yüz yüze eğitim ile dijital eğitim modellerindeki eğilimlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Son yıllardaki en önemli tartışmalardan bir tanesi eğitimin yüz yüze mi olacağı veya uzaktan eğitim mi olacağı üzerinedir. Yapılan çalışmada yüz yüze ve uzaktan eğitim eğilimleri incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada yöntem olarak literatür taraması tekniğine başvurulmuştur. Derleme tekniği ile çalışmaların analiz ve sentezine göre konu değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca akademik çalışmaların bu konudaki görece eksikliğinden kaynaklı makale, dergi, haber, veri tabanlarına yer verilerek içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışma sonunda dijital eğitim sürecinin kaçınılmaz olduğu ancak birçok çalışmada sınırlılıklarından bahsedildiği görülmektedir. Bu durumda dijitalleşen eğitim sürecinde pratik ve sınırlılıklar göz önüne alındığında hemen her alanda dijital eğitim programlarının kullanıldığı görülmektedir. Dijital eğitim sürecine eğilimlerin daha sağlıklı olması için uygulamalı veya teorik eğitim programlarının niteliklerine göre ayarlamalar yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: dershanecilik, dijital eğitim, uzaktan eğitim, yüz yüze eğitim**Trends in Tutoring and Digital Education****Abstract**

The aim of the study was to determine the trends in face-to-face education and digital education models. One of the most important discussions in recent years is about whether education will be face-to-face or distance education. In the study, face-to-face and distance education trends were tried to be examined. The literature review technique was used as a method in the study. The subject was evaluated according to the analysis and synthesis of the studies using the compilation technique. In addition, due to the relative lack of academic studies on this subject, content analysis technique was used by including articles, magazines, news and databases. At the end of the study, it is seen that the digital education process is inevitable, but its limitations are mentioned in many studies. In this case, considering the practicalities and limitations in the digitalized education process, it can be seen that digital education programs are used in almost every field. In order for the trends in the digital education process to be healthier, adjustments must be made according to the qualities of applied or theoretical education programs.

Keywords: tutoring, digital education, distance education, face-to-face education

---

¹ **DERLEME ÇALIŞMASIDIR**² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, yusufyalcinkaya33@gmail.com³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, s.altunkanat@hotmail.com⁴ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, cobansuat09@gmail.com⁵ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, halilbagrik@gmail.com

Giriş

Eğitim sürecinde klasik eğitim modeli yerine çağdaş eğitim modeline geçilmesi üzerine pek çok alanda gelişmeler yaşanmıştır. Bu durumun temelinde öncelikle sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişkenler etkili olmuştur. Bunlardan bir tanesi post modern yaklaşımdır. Kılıç ve Bayram'a göre, post modern yaklaşım kalıp ve standartlara karşı çıkararak daha esnek bir dünya görüşünü savunmaktadır. Bu durum eğitim sistemlerine öğrenciyi bir birey olarak merkeze alıp öğretmenin rehber olarak öne çıktığı yeni bir ortam olarak yansımıştır. Öğrencinin kendi öğrenmelerini kendinin yapılandırması, okulların ise seçime dayalı alternatif konular sunması ortaya atılan en önemli yenilikler olarak dikkat çekmektedir. Bu duruma bağlı olarak eğitim algısı da değişmiştir. Temel alanlarda sunulan klasik yöntemlerin öğrenmelerin eğitimi için artık yeterli olarak görülmediği böylece yeni bir yaklaşımın kapılarının arandığı bu süreçte eğitimi birey, kitle iletişim araçlarının etkili şekilde kullanıldığı görülmektedir (2014).

Eğitimin sürecindeki ideolojik dönüşümler sonucunda küreselleşmenin de etkisiyle teknolojik gelişmeler birçok alana girmeyi başarmıştır. Bunun sonucunda ise bilginin çok hızlı bir şekilde iletiildiği, değiştiği ve pazarlanabildiği bir bilgi toplumu ortaya çıkmıştır. 20.yy. ortalarında başlayıp sonlara doğru ivme kazanan toplumsal ve teknolojik gelişmeler sosyal, siyasal vb. alanlarda olduğu kadar eğitim hayatına da girmiştir. Son yıllarda gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede eğitim alanında yenilikler yapılmıştır. Bu yeniliklerin içeriğinde modern kurumlar, öğretim araç ve gereçlerin donanımlı olması şeklindedir. Bu bakımdan öğrenci ve öğretmen ilişkilerinde mesleki bilgi, yüksek beceri düzeyleri ve çok yönlülük geliştirilmeye çalışılmıştır (Balay, 2004).

Bu çalışma, uzaktan ve yüz yüze eğitim modellerinin uygulanma alanları bakımından desteklenen ve eleştirilen görüşlerin değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Eğitimin her alanında aynı modeller kullanılamayacağı gibi teorik ve uygulamalı dersler için oluşan hatalar ve eksik öğrenimler eğitimde boşluklar oluşturabilmektedir. Yapılan çalışmada bu boşluğun doldurulmasına uygun görüşlere yer verdiğinden eğitimdeki yüz yüze ve dijital eğilimlerin avantaj ve dezavantajları daha kısa sürece saptanıp ve sorun daha net bir şekilde belirlenmektedir. Yapılan çalışmada, eğitim sistemlerinde dönüşümlerin ilk başta özelleştiği özel kurs veya diğer ismiyle dershanelerin ön plana çıktığı, sonrasında ise pandemi süreci ile beraber eğitimdeki dijitalleşmenin eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Dershanelerin ön planda olduğu süreçlerde destekleyen ve eleştiren kesimler olduğu gibi pandemi dönemiyle beraber yoğunlaşan dijital eğitim sisteminin de savunucusu ve eleştirmeni bulunmaktadır. Ancak genel olarak her konuda olduğu gibi karşıt görüşlerin devam edeceği görülmektedir. Çalışmada tarafların zıt görüşleri dışında eğitimdeki dershanecilik ve dijital eğilimlerin hangi yöne kaydığı veya ne kadar yoğunlaştığı incelenmeye çalışılmıştır.

Dershanecilik

Türkiye'deki eğitim sisteminde, ortaokul ve ortaöğretimin son kademeleri sınav süreçlerine dâhil olduklarından ders müfredatı yeterli olmadığından ve eksiklerini gidermek istediklerinden okul dışı alternatif özel eğitim kursları veya etüt merkezlerine başvurmaktadırlar. Bu süreç sonrasında bu tarz eğitim kurumlarını zorunlu hale getiren kitlesel bir yönelim olmuştur (Güleç, 2018).

Dershanelerin fonksiyonel yönüne bakıldığında doğrudan ve dolaylı olarak iki şekilde ele alınabilmektedir. Doğrudan işlevlere bakıldığında üniversiteye giriş sınavını kazandırma, üst düzey okullara hazırlama, gençleri daha iyi yetiştirme (hizmet içi eğitim seminerleri vb. yaygın eğitimler), toplumsal ihtiyaçları karşılamak (öğrenci ve veli danışmanlığı vb.) şeklindedir. Dolaylı işlevler ise psikolojik danışmanlık ve rehberlik, ekonomik işlev (istihdam sağlama), eğitim yaygınlaşması, demokratikleşme (sendikal faaliyetlere benzer hakları koruma, rekabete girme vb.), sosyo-kültürel, başarısız öğrencilere umut verme, boş zamanları değerlendirme, öğrenciye nasıl çalışacağını öğretme, fırsat eşitliği sağlama şeklindedir (Güleç, 2018: 96-98).

Dijital Eğitim

Eğitimin teknolojiyle buluşması sonucu dijitalleşen eğitim ortamının temelinde bilgi toplumu ve postmodernizm gibi gelişmelerin yaşandığı aşıkardır. Bu bağlamda bilginin artık kabına sığmadığı yeni bir içerik üretmesi gerektiği sonucu teknolojik gelişmeler eğitim hayatına dahil edilmiştir. Postmodern yaklaşımın eğitim sürecine dâhil edilmesiyle eğitilmiş insanın algısı da değişmiştir. Temel alanlarda sağlanan öğrenmelerin eğitilmiş birey için artık yeterli olarak görülmediği yeni bir yaklaşımın kapılarının aralandığı bu süreçte eğitilmiş birey, kitle iletişim araçlarının etkili şekilde kullanımına vakıf niteliklere sahip olmalıdır. Bu bağlamda bireyin yeteneklerine göre en iddialı olduğu alanlarda eğitim yapılması gerekliliği öğretim yöntemlerinde de ciddi bir sorgulamayı gerekli kılmıştır (Kılıç ve Bayram, 2014).

Dijital, kelimesi TDK (Türk Dil Kurumu) sözlüğünde “Latince” kökenli bir kelime olup kök olarak sayısal demektir. Ancak günümüzde teknolojik gelişmelerin sayısal ve data içerikleri üretmesi sonucu sayılar elektronik ve otomatik anlamlarında da kullanılmaya başlanmıştır. Otomatik bir yapıya sahip olan tüm cihaz ve aletler dijital olarak nitelendirilmektedir. (TDK, 6 Ocak 2024).

Eğitim sürecinin dijitalleşmesi diğer bir deyişle teknolojinin eğitimle harmanlanması sonucu bu durumun daha açık bir şekilde anlatılması gerekmektedir. Dijital dönüşüm, bilgi teknolojisinin yaygınlaşması ile iş ve eğitim hayatında meydana gelen değişimi ifade etmektedir. Dijitalleşme hızlı, para ve zaman tasarrufu sağlayarak dijital ortamda kısa sürede çok hızlı değişimlere yol açmaktadır. Pandemi sürecinde önemini iyice attıran e-ticaret ve 3D secure, bulut sistemleri ve siber güvenlik alanlarının daha yoğunlukta kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla dijital dönüşüm, değişim ve ihtiyaca bağlı olarak yeni sürecinin gereklerini karşılamak için reformize edilen bir süreçtir. Eğitimdeki dijitalleşme süreci STEM eğitim sistemlerinden görülmektedir. İngilizce açılımı bilim, fen, mühendislik ve matematik bileşenlerinden oluşan bu sistem teknolojinin 4.0 bileşenini kullanılmaktadır. STEM eğitim sistemlerinde yeni değerler yaratmak için eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim ve iş birliği şeklinde beceri ve niteliklerin kazandırılmasını amaçlamaktadır. Eğitimin dijital formatında yer alan öğrenciler problem çözme becerisini bu süreci katılmayan öğrencilerden daha hızlı bir şekilde geliştirmektedir. Eğitim sistemlerinde özellikle pandemi (covid-19) ile birlikte eğitimde 4.0. teknolojisi ile daha kapsayıcı ve yaşamsal bir süreç yaratılmalıdır. (Nsocialtr, 06 Ocak 2014).

Materyaller ve Yöntemler

Yapılan çalışmada literatür taramasına başvurulmuştur. Konu hakkında akademik makaleler, haber, evrak, rapor vb. kaynaklar incelenmiştir. Bu bakımdan içerik analizi tekniğine başvurulmuştur. İçerik analizi, nesnel, ölçülebilir, doğrulanabilir bilgilere ulaşmayı amaçlayan doküman, metin ve evrak gibi pek çok farklı materyali belli kurallar dâhilinde (örnekleme, kodlama, kategori vs.) analiz etmeyi amaçlayan nitel araştırma yöntemlerinden olan teknik bir süreçtir (Metin ve Ünal, 2022). Yapılan çalışmada belirlenen kavramlar literatür karşılıklarına ulaşılmış ve konu hakkında elde edilen bilgiler analiz ve sentez süreçleri şeklinde işlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı okul dışında eğitim ve öğretimdeki başarıyı arttırmak için ek olarak tercih edilen dershanecilik ve dijital eğitim modellerindeki eğilimleri incelemektir. Aralık ve Ocak ayı içerisinde yapılan çalışma hakkında tez çalışmaları kısıtlı olduğundan çalışmada tez, makale, dergi, haber vb. kaynaklar kullanılarak içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Google Akademi, Dergipark ve Akademiadaki makaleler incelenmiştir. Çalışmada eğitim, dijital eğitim, uzaktan eğitim, yüz yüze eğitim, pandemi sonrası eğitim şeklinde anahtar sözcükler kullanılarak inceleme yapılmıştır.

Sonuçlar ve Tartışma

Çalışmanın bu başlığında dershanecilik ve dijital eğitimdeki dönüşümlere yer verilmiştir. Ancak literatür çalışmalarının bu konudaki niteliği görece eksiktir. Genel olarak 2015 yılında dershaneciliğin kaldırılması konusunda görüşler kaldırılmalı veya kaldırılmamalı şeklinde görüşler geliştirilmiştir. Diğer bir konu olarak ise klasik olarak dershanelerin avantaj ve dezavantajları hakkında görüşler belirtilmiştir. Bu bakımdan dershanecilik ve dijital eğitim hakkında sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bağlar kullanılarak genel bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Dershaneciliğin en önemli dönüşümü sadece isimlerin bir ibarenin yerine başka bir ibarenin yerleşmesi şeklindedir. Bu bakımdan dershanelerin işleyişten daha çok nicelik olarak bir dönüşüm yaşadığı daha çok dikkat çekmektedir. 2010'dan itibaren dershanelerin kaldırılması üzerine mecliste hareketlilikler olurken sonraki süreçlerde verilen kararlar ve gündemin bu yönde olması dershaneyi tercih edenlerin sayısında dalgalanmalar yaşattığı görülmektedir. Dershanecilik, Türkiye'de revaç yıllarını 2001-2002 yıllarından itibaren yaşamaya başlamıştır. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre yaygın eğitim alanında dersane sayısı 2002 yılında 2 bin 122 olarak saptanmıştır. 2007-2008 yıllarında ise bu durum iki katına çıkmış ve dersane sayıları 4 bin 262 ye ulaşmıştı. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 2013 yılı itibariyle güncel verilerle göre Türkiye'de 3 bin 669 dersane faaliyet halindedir. Buna ek olarak özel etüt eğitim merkezi sayısı 786 olurken özel okul sayısı ise 5 bin 328 kadardır (Özkul, 2013).

Türkiye'de çok az kurum özel dershaneler kadar tartışma konusu olmuştur. Dershanelerin varlığı, hem devlet kurumlarını hem diğer pek çok kesim tarafından eleştirildi. Belli dönemlerde kapatılmak istendi ve kapandı. Ancak dershaneleri eleştirenler ve savunular tam anlamıyla bir tanımlama ve açıklama yapabildi. Bu bakımdan objektif bir açıklama noksanlığı görülmektedir.

Özel dershanelerin varlığı konusundaki eleştiriler genel olarak iki ana noktada toplanabilir:

1. Özel dersaneler, paralı eğitim vermektedirler ve bu yüzden de eğitimde fırsat eşitliğini bozmaktadırlar.
2. Özel dersaneler okulların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Kalıp halinde bilgiler vererek test cambazlığı yapmaktadırlar. Dolayısıyla eğitimi bozmakta, okulları zor durumda bırakmaktadırlar (Özdebir, 2010).

Dershanecilik üzerine en fazla yapılan tartışmaların başında dersanelerin pratikliğidir. Dersanelerin kapatılması veya devam etmesi gerektiğini savunan çevreler dikotomik bir şekilde ayrılmıştır. Türkiye’de eğitim- öğretim denildiğinde ilk akla gelen kurumlardan biri olan dersaneler, bazı çevrelerce kaldırılması gerekliliğini savunanlar olduğu gibi faydalı ve sürdürülmesi gereken kurumsal yapılar olduğunu düşünenlerde bulunmaktadır (Budak, 9 Kasım 2012).

Dersaneler hakkındaki karamsar görüşlerin nedenlerinden bazılarına bakıldığı zaman bilgiyi tüketen, materyalleri kısıtlayan, akli kısırlaştırıcı değersizleşen okul ve öğretmenler şeklinde kompleks bir yapıya yarattığı şeklindedir. Bilgiyi tüketen bir sistem olarak dersaneler, eğitim ve öğretimin ana malzemesi bilginin anlaşılması, tartışılması, irdelenmesi, geliştirilmesi ameliyelerini durdurmuş ve engellemiştir. Materyalleri silikleştiren bir sistem olarak dershanecilik, ders ve okul materyalleri tamamen dersane odaklı belirlenmeye başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının çalışma kitaplarının dersane kaynaklarıyla kıyaslanması sonucu MEB’in kitapları yerine dershanenin konu anlatım ve test kitapları tercih edilmektedir. Bu durum aynı zamanda sonuç odaklı bir öğrenci profili yaratıp meslek, yetenek ve ilgi etkenlerin ortadan kaldırıp sınavda çıkacak sorular şeklinde dar bir konuya odaklanmaktadır. Aklin kısırlaştırması yönünde dershanecilik, soru sorma stili ve bir idman programı yönünden beyne sürekli rutin uygulamaktadır. Bu da beynin karşılaştırma, muhakeme, yorumlama vs. yaratıcılık ve sentez aşamalarını zayıflatmaktadır. Okul ve öğretmenin değersizleşmesinde dersanelerin pratik bir algı yaratması ve öğretmene tek bir amaç kodu vermesi okul ve öğretmenin diğer vasıflarını ortadan kaldırmaktadır. Öğrenci dershanenin bilgisini daha değerli gördüğünden okulda öğrendiğine değer vermemektedir. Öğretmenin ise sadece sınavda başarılı olacak bir öğrenci yaratma amacı diğer öğretmenlik vasıflarını ortadan kaldırmaktadır. (Budak, 9 Kasım 2012).

Dershaneciliğe karamsar bir bakış açısıyla bakan Belenoğlu’na göre kapitalist düzende liberalizmin eğitime nüfuzu sonucu sınav ve rekabet odaklı bir sistem inşa edilmiştir. Sınav sistemlerinde test yayıncılığı, uygulamalı merkezler ve özel ders kursları şeklinde bağlantılı bir yapı oluşturulmuştur. Dersaneler, bu ağların uygulama merkezi olup “kurs merkezi” veya “kişisel gelişim kursları” şeklinde isimlendirilmektedir. Bu isimlendirmeler 2015 yılı itibariyle dershaneciliğin ve uygulama stiline kanunen kaldırılması sonucu oluşan yeni formatın ürünleridir. Belenoğlu bu bakımdan dersaneleri “gizli pazar” veya “gölge eğitim” olarak tanımlamaktadır. Tanımlamalarında dershaneciliğin rekabetçi sisteme göre ayarlandığı ve böylece velinin öğrenciyi bir süre sonra dersane sürecine dâhil etmek zorunda bıraktığı belirlenmiştir. Böylece meydana gelen sosyo-ekonomik bir eşitsizlik fırsat eşitsizliğine yol açmaktadır. 2012 yılında 1,3 milyon öğrenci ve 50 bin öğretmenle beraber 4 bin dersane faaliyet göstermiştir. Aynı yıl içinde MEB bünyesinde 1627 Anadolu Lisesi, 144 Fen lisesi, 907 Özel lise ve 1111 genel (düz) lise bulunmaktadır. Tüm bu eğitim kurumları içinde son sınıf kademelerinin sığındığı dersaneler rekabete dayalı sınav sistemleriyle öğrenci ve velinin başarılı olma arzusunu maddi bir çıkara dönüştürmüştür (Pala, 2023).

Dershaneciliğin ortadan kaldırılmasına tepki gösteren veya dershanelerin varlığını destekleyen kesimler için ise liberal görüş temeline dayalı girişimcilik, özgürlük ve serbest piyasa öğeleri etkili olmaktadır. Dershanelerin kapatılması bir bakıma özgür ekonomik ortamı kısıtlamak ile eşdeğerdir. Dershaneciler, eğitimde okulların tek başına yeterli olmadığını kestiren ve bu ihtiyacı bir fırsat ve girişimciliğe dönüştüren kimselerdir. Bu bakımdan öncelikle üniversite sınavlarının olduğu kademelere hitap edip sınav sistemli bir hazırlık eğitimi sunmaktadırlar. Son zamanda bu duruma KPSS (Kamu Personeli Giriş Sınavı) vb. kurslar da dahil edilmektedir. Yüksek öğrenim süreci belli ölçütlere göre öğrenci aldığından öğrenciler arasında bir rekabet başlamaktadır. Tam bu noktada fırsat eşitsizliği etkisini göstererek keskin bir zeka, eğitilmiş bir aile ve çevrenin yanında bir de bu noksanlığı yaşayan kesimlerin ekstra bir eğitim almaya yönlendirir. Bu durumun bir arz-talep dengesinde değerlendiren girişimciler emek, sermaye ve mekan gibi unsurları bir araya getirerek bu ihtiyaca cevap vermeye çalışmaktadırlar. Girişimciliğin temelinde zaten şartların iyileştirilmesi vardır. Bir girişimci de eğer kar-zarar hesabı yaparak faaliyette bulunmaktadır. Bu bakımdan liberal ve özgür öğretiler göz önünde bulundurulduğundan derslane-öğrenci ilişkisindeki maddi ve manevi bağ hukuksal süreçlerle denetlenmelidir. Ancak dershanelerin kötü bir şekilde topluma ve ailelere stigmatize edilmesi. ekonomik ve girişimsel özgürlükleri engellemektedir (Şahin, 2013).

Trabzon ilinde yapılan bir çalışmada öğrencileri merkezi sınavlara hazırlayan dershanelerin eğitim sistemindeki yerinin derslane öğrencisi, derslane öğretmeni ve velilerin görüşleri doğrultusunda ortaya konulmasıdır. İlköğretim seviyesindeki öğrencilerin kayıtlı olduğu özel bir dershanede görev yapan 31 öğretmen, bu öğretmenlerden birinin rehberliğindeki 52 sekizinci sınıf öğrencisi ve velilerinden oluşmaktadır. Çalışma sonunda derslane öğretmenlerine göre öğrencilerin dershaneye gelme nedenlerinin başında okuldaki sınıf mevcutlarının fazlalığı, okullarında kendi seviyelerine uygun bir sınıfta bulunmamaları, okul öğretmenlerinin yaptıkları sınavların merkezi sınavla uyum sağlamadığı ve ders programlarının merkezi sınav sorularına yönelik düzenlenmemesi bulunmaktadır. Öğrenciler ise merkezi sınavda istediği okula girebilmek, okul derslerinde başarılı olabilmek için dershaneye gitmektedirler (Baran ve Altun, 2014).

Dershanelerin olması gerektiğini destekleyen bir diğer çalışma ise Aksaray ili Merkez ilçesindeki 2012- 2013 öğretim yılında öğretime devam eden lise düzeyi (ortaöğretim) okulların ara sınıf, son sınıf ve lise düzeyi okulların mezun öğrencilerin görüşleri sonucunda elde edilen verilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu orta düzey gelirli ailelerden olduklarından okul ve derslane dışında üçüncü bir alternatiflerinin olmadığını belirterek dershanelerin kapatılmaması gerektiğini savunmaktadırlar (Şahin, 2014).

Dershaneciliğin olması gerektiği veya olmaması gerektiği şeklindeki seçenekler arasında diğer üçüncü tarafların olduğu da görülmektedir. Eğitim sektöründe hızlı bir değişim yaşandığından dershanelerin olmaması veya olmaması durumsal bir bakış açısıyla ele alınabilir. Bu bakımdan üçüncü görüş "izle ve gör" şeklindedir. Dershanelerin kapatılıp kurs, lise ve etüt şeklinde işleyişe devam etmesi üzerine bu gelişmelerin bir öngörü yumağı oluşması için yapılan çalışmalarda katılımcıların çoğunluğu sürecin belirsizliğinden dolayı derslane sistemi olup veya olmaması konusunda kararsız görüş belirtmiştir. Ankara ilinde 390 öğretmen ile yapılan bir çalışmada dershanelerin özel liselere dönüşmesi konusunda öğretmenler çoğunlukla kararsız tutum sergilemiştir. Bu durumun neden-sonuç ilişkisinde özel lise ortamı, niteliği vb. diğer durumların değişkenliği bulunmaktadır (Şahin ve Şahin, 2016).

Dershanecilik hakkında sonuç olarak görüşler üç şekilde ayrılmıştır. Dershaneleri savunan kesimler liberal düşünceye; dershaneciliği reddeden kesimlerin dershanelerin kapital bir uzantı olarak sömürü işlevinin olduğuna ve kararsız olanlar ise dershanelerin son durumunda verilen kararların muğlak olduğu gerekçesine sığınmaktadır.

2014-2015 yıllarında eski tip dershaneciliğin kanunen yasaklanması sonrası yürürlükte “dershane” tabiri kalkmıştır. Bunun yerine “özel eğitim” veya “etüt merkezi” adıyla işlenmeye devam etmiştir. (Cumhuriyet, 04 Ocak 2024).

Dershaneler kapatılmamış mıydı? Başlığı altında tepki gösteren bazı çevreler eski dershanecilik sisteminden legalize edilen bir şekilde form aldığını “kurs” veya “etüt” merkezi başlığı altında işletmeler olduğu belirtilmiştir. Legal olarak şu anda sadece tek bir ders için “kurs” veya “etüt merkezi” adıyla özel ders veren işyeri açılması olağandır. Eski tarz “dershane” açmak kanunen yasaklanmıştır. 2014 yılında çıkarılan kanun açıkça yasakladı. Anayasa Mahkemesi (AYM) bu kanunu önce kısmen iptal etti. Sonradan iptal gerekçesini “yumuşatarak” fiilen kapatmaya karar vermiştir (Ulusoy, 15 Eylül 2021).

Özel öğretim kurslarına dönüşüp işleyiş olarak aynı olduğunu savunan bir diğer çalışmada 300 öğrenciyle 26 soruluk kapalı uçlu anket uygulanmıştır. Çalışma sonunda okullardaki müfredatın yeterli olmadığı ve bundan dolayı özel eğitim kurslarının(dershaneler) tercih edildiği; ancak bu tarz özel kursların da tek başına yeterli olmadığı belirtilmiştir. Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel süreçlerden dolayı tercih edildiği belirtilmiştir (Güleç, 2018).

Çalışmanın bu başlığında dershanecilik sürecinde birtakım kararlar verilirken diğer bir taraftan teknolojik gelişmelerin eğitim hayatında oturtulmaya çalışıldığı ve böylece iki sürecin de paralel bir şekilde dönüştüğü görülmektedir. Bazen bir çakışma noktası bazen ise tam anlamıyla bir ayrışma veya kutuplaşma olduğu bazı çalışmalarda konu alınmıştır.

Küresel nitelik taşıyan Covid-19 salgını ülke, toplum ya da tüm dünyanın gelecek perspektifini yeniden gözden geçirerek revize etmelerini zorunlu hale getiren bir olay olarak 21. yüzyılın ilk çeyreğine damgasını vurmuştur. Bulaşıcılığı fazla olan Covid-19 salgını dünya genelinde tedirginlik ve panik oluşturmuş, “evde kal” çağrısı ile birlikte birçok ülke eğitim süreçlerine geçici süre ara vermişler, bununla birlikte eldeki imkânlar çerçevesinde uzaktan eğitime yönlendirmişlerdir (Üstün ve Özçiftçi, 2020)

Uzaktan eğitimin hayatımıza girmeye başlaması ile fırsat eşitsizliğinin azalması, kendi kendine öğrenme, yaşam boyu eğitim şeklinde olması, mekan ve zaman boyutunun ortadan kalkması, ders materyal ve araçlarının etkileşimli şekilde olması vb. diğer durumlar eğitim süreci farklı boyutlara taşımıştır (Kaya, 2002).

Türkiye 14 Mart 2020’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınan kararla bütün eğitim kademelerinde 2019-2020 eğitim yılının uzaktan eğitime geçilmesine karar verilmiştir. Daha öncesin MEB tarafından hazırlanan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) alt yapısı ve içerikleri çeşitlenerek yapılandırılmıştır. TRT bünyesinde EBA ilkokul, EBA ortaokul ve EBA lise TV kanalları hızla yayın hayatına başlamış öğretmen ve öğrenciler uzaktan eğitim faaliyetleri için ilk olarak bu platformlara yönlendirilmiştir. (Yılmaz, Yılmaz ve Savaş, 2021). Bu yönlendirme ile birlikte belirli bir süre özellikle hem öğretmen ve idareci hem de öğrenci ve veliler ilk başlarda bir uyum sorunu yaşamış olsalar bile bu sorunların üstesinden gelmek için gerek alt yapı

iyileştirmeleri gerekse bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarına yönelim olduğu gözlenmiştir (Salıç ve Yeşil, 2022).

Uzaktan eğitimin dijitalleşme sürecinde pratiği ve sınırlılıkları hakkında birtakım görüşler belirtilmiştir. Bu görüşlerin belirtilmesinde bireysel, sosyal ve ekonomik faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Yapılan bazı çalışmalar sonucunda uzaktan eğitimin pratiği ve sınırlılıkları kategorize edilmiştir.

2021 yılında yapılan bir çalışmada uzaktan eğitim süreci hakkında elde edilen bilgiler doğrultusunda Covid-19 pandemi sürecinde yapılan uzaktan eğitim uygulamalarının yaklaşımının mesleki gelişimlerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Katılımcı olarak belirlenen 10 fen bilgisi öğretmenin özellikle birçok bilgisayar programını, yazılımını ve donanımını bir süre sonra etkili bir şekilde kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin pratiği yanında sınırlılık olarak da görüş belirtilmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılma konusunda isteksiz oldukları ve öğrencilerin bilgisayar ve internete erişiminin sınırlı olduğu belirtilmiştir. Bu durum, öğrencilerin derse katılımlarını zorlaştırdığı için öğrencilerde motivasyon düşüklüğüne neden olmuştur. Uzaktan eğitimin daha ciddiye alınması gerekmektedir. Katılımcılar internet erişimi ve ev ortamın uzaktan eğitime göre tasarlanması gerektiğini belirtmişlerdir (Bakırcı, Doğdu ve Artun(2021).

Dijital eğitimin uzantılarından birisi olan uzaktan eğitimin sınırlılıklarından bahseden diğer bir çalışma, genel olarak sürecin sosyo-ekonomik ve kültürel boyutuna değinerek sosyalleşme, uygulamalı dersler, derslerin pratiği ve diğer toplumsal ve psikolojik süreçlerin olumsuz etkileneceği belirtilmiştir. Bu durum aynı zamanda istihdam üzerinde de olumsuz bir etki bırakabilmektedir. Bu bakımdan yaşanan gelişmeler sonucunda öğretmen ve diğer personel yetiştirme sürelerinin kontrollü sürdürülmesi gerekmektedir. (İşman, 2011; Salıç ve Yeşil, 2022).

Doğu Anadolu'da bir üniversitede eğitim fakültesi öğrencileriyle yapılan bir çalışmada betimsel analizle covid-19 sonrası uzaktan eğitim sonrası eğitim deneyim düzeyleri saptanmaya çalışılmıştır. Çalışma bulguları öğrencilerin teknik donanımın ve uzaktan öğrenme hazırbulunuşluluğunun vasat olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin bu bakımdan derslerden eksik kalacakları endişesi içinde oldukları belirtilmiştir. Çalışma sonunca uzaktan eğitimin pratiği ve sınırlılığı olarak bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim pratiği olarak derslerin tekrarı ve daha konforlu bir ortam sağladığı genel görüş olarak kabul edilmiştir. Sınırlılık olarak ise soru-cevap yöntemi, iletişim, odak-dikkat, uygulama (gösterip yaptırma-bilişsel çıraklık), konuları bağlamında eksik veya yetersiz olduğu saptanmıştır (Yolcu, 2020).

Genel olarak sürecin sonunca uzaktan eğitimin pratiği ve eksikliği konusunda harmanlanmış bir model tasarlanabileceğine dair görüş geliştiren çalışmalar da mevcuttur. Yapılan diğer bir çalışmada zoom canlı ders yazılımına, çevrimdışı eğitim amaçlı kullanılan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformuna, tek yönlü iletişim amaçlı kullanılan EBA TV ele alınmıştır. Bu sistemlerin öğrenme üzerindeki etkilerini, genel olarak uzaktan eğitimin öğrenme, öğrenci ve öğretmen üzerindeki etkilerini, uzaktan eğitim ve bahsedilen sistemler hakkında öğretmenlerin tespitlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.. Araştırmaya 2019-2020 eğitim - öğretim yılında Hatay il merkezinde 7 farklı devlet okulunda görev yapan 5' i kadın, 7' si erkek toplam 12 öğretmen katılmıştır. Dolayısıyla mecburi yürütülen uzaktan eğitim sürecinde aktif olarak görev almışlardır. Analiz sonunda "COVID-19 süreci özelinde karşılaşılan durumlar", "Uzaktan

eğitimin sağladığı kolaylıklar”, “Uzaktan eğitimde karşılaşılan dezavantajlar”, “Süreç boyunca hissedilen ihtiyaçlar” temalarına ulaşılmıştır. Temalar bağlamında birçok sonuç elde edilmiş olup bu sonuçlardan; bakanlıkça sunulan imkânların yeterli görülmesi, eğitim sistemimizin bu sürece hazırlıklı olduğunun düşünülmesi, yerli ve güvenli canlı ders yazılımı ihtiyacı, öğretmenlerin uzaktan eğitimi yüz yüze eğitim kadar etkili görmemeleri dikkat çekici olanlardır. Ayrıca uzaktan eğitimde ölçme – değerlendirme problemi, öğrencilerin teknik altyapı ve imkânlar açısından eşit şartlarda olmaması, hizmet içi eğitim ihtiyacı, öğrencilerin derse devam durumları da önemli sonuçlar arasındadır. Sonuçlardan hareketle COVID-19 sonrasında uzaktan eğitim ile ilgili tespit edilen eksikler tamamlanıp, gereksinimler yerine getirildikten sonra yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitimin harmanlanabilir. Böylece hem uzaktan eğitimin hem de yüz yüze eğitimin avantajlarından yararlanılabilir (Tiryaki ve Balaban, 2021).

Ancak bir kısmı burada ifade edilen çalışmalar göz önüne alındığında uzaktan eğitimin çağımız açısından vazgeçilemez bir eğitim uygulaması türü olduğu; bununla birlikte gerek öğrenmenin doğası gerekse birey ve toplumun hem eğitim süreçlerinden beklentileri hem de ekonomik nitelikli alt yapı ihtiyaçları dikkate alındığında birçok problem alanını da bünyesinde barındıran bir uygulama türü olduğu söylenebilir. Çünkü dijital eğitim modelinin kullanılmasında zorunluluk ilkesine başvurulmuştur. Yaşanılan birçok gelişme sonucu birçok ülkede belli dönemlerde eğitim, iş, sağlık vb. alanlarda işleyişe ara verilerek teknolojik araçlarla işleyiş devam edilmeye çalışılmıştır. Ülkemizde de pandemi ve depremin etkisiyle iki kez önemli ölçüde eğitime ara verilmiştir. Bu sürece eğitim açığının kapatılması için uzaktan eğitim politikası izlenmiştir. Yaşanılan değişime insanlar ilk başta uyum sağlamazken sonrasında pratik kazanılmıştır. Bu bakımdan uzaktan eğitim gibi dijital temelli uygulamaların gündelik hayata girmesi zorunluluk ile başlanmıştır (Salış ve Yeşil, 2022).

Dijital eğitim sisteminde kullanım ve yaygınlığın yeteri kadar olmadığını belirten çalışmalarda mevcuttur. Eğitim portalları üzerine yapılan bir çalışmada ortaöğretim düzeyinde 26 fen bilgisi öğretmeni ile yapılan bir çalışmada EBA, Vitamin, Morpa, Kampüs ve Twinning portallarının pratik ve sınırlılıkları üzerine dahil olmak üzere genel görüş belirtmeleri istenmiştir. Çalışma sonunda dijital eğitim modelinde yeterli alt yapının olmaması nedeniyle bazı uygulama ve platformların bilinmediği ve internet erişim sorunundan dolayı bilinenden de yeteri kadar verim alınamadığı belirtilmiştir. Bu bakımdan pandemi öncesine kadar uzaktan eğitim ve diğer portal havuzlarının yeteri kadar tercih edilmediği görülmektedir (Kırıkkaya ve Yıldırım, 2019).

Yapılan çalışmada dershanecilik ve dijital eğitim süreçleri hakkında karşılaştırmalı çalışmaların literatürde görece kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu bakımdan dershaneciliğin yüz yüze eğitim ve dijital eğitimin uzantısı olan uzaktan eğitim boyutlarından hangisinin ön planda olduğu sorusuna karşılık gelecek çalışmalara ulaşılmamıştır. Ancak ve asıl olarak yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim sürecine olan eğilimler hakkında genel yargılara ulaşılmaktadır.

Eğitim sürecindeki eğilimlerin saptanması için pandemi öncesi ve sonrası eğitim portallarının incelenmesi gerekmektedir. Çünkü eğitim portallarının ne sıklıkla kullanıldığı pandemi sonrası ne kadar geliştirildiği ve ne kadarının harmanlandığı önem taşımaktadır.

Pandemi sonrası dönemde yapılan bir çalışmada dijital eğitim sınırlılıklarının hala devam ettiği görülmektedir. Yapılan çalışmada 120 sınıf öğretmeni ile görüşme yapılarak pozitif ve uygulamalı bir bilim olan matematik dersinin uzaktan işlenişine üzerine bilgi toplanmaya çalışılmıştır. Genel sonuca göre matematik dersinin aşama olarak uygulandığı belirtilmiştir. Ancak alt yapı kaynaklı erişim sorunları ve ders araçlarının eksik olduğu belirtilerek iyileştirilmeleri yapılması gerektiği belirtilmiştir (Durmuş ve Güneş, 2023).

Dijitalleşme sürecinde Web 2.0 (vikipedi, youtube, flickr, del.icio.us, ekşi sözlük, facebook vb.) ve bulut sistemleri tabanlı internet teknolojilerinde eğitim hayatında yer edinmeye başladı. Ancak diğer bir çalışmada tam anlamıyla bir uyum sağlama ve verim almanın olmadığı belirtilmiştir. Araştırma sonuçları katılımcıların Web 2.0 kullanma yetkinliklerinin düşük olduğunu ve Web 2.0 araçlarını kullanım yetkinliği açısından öğretmenlerde yaşı; öğretmen adaylarında ise mezun ya da son sınıf öğrencisi olmanın ve eğitim fakültesi öğrencisi/mezunu olmanın anlamlı bir farklılık oluşturduğunu göstermektedir. Ortaöğretimde öğretmenlerin Web 2.0 araçlarını en çok iletişim, derslerle ilgili araştırma yapmak amacı ile kullandıklarını belirlemiştir. Coğrafya öğretmen adaylarının Coğrafya öğretmenleri ve öğretmen adaylarının Web 2.0 araçlarını toplamda 17 farklı amaç doğrultusunda daha çok sunum hazırlamak, depolama, ödev/proje, sosyal medya ve etkinlik/oyunlaştırma/pekiştirme amacıyla Web 2.0 araçlarını kullandıkları saptanmıştır. Web 2.0 araçları, coğrafya öğretmenleri ve öğretmen adaylarının ihtiyaçlarına göre farklılık göstermektedir. Kahoot'un daha fazla öğretmen tarafından kullanılıyor olması bu duruma iyi bir örnektir. Bununla birlikte her iki katılımcı grubunun da benzerlik gösterdiği yönleri bulunmaktadır. Slayt hazırlama ve Google ürünlerinin çok fazla tercih ediliyor olması bu duruma örnek teşkil etmektedir (Yıldırım, 2023).

Dershanecilik ve dijital eğitim sürecinin diğer bir tartışma boyutu örgün eğitim ve uzaktan eğitim süreci üzerindedir. Yapılan bir çalışmada karşılaştırmalı yöntemle göre uzaktan ve örgün eğitim programları yüklenen iki grup belirlenmiştir. Çalışma sonunda uzaktan eğitim grubunun örgün öğretim grubuna göre daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Bu başarının nedenleri olarak ise demografik özellikleri, motivasyon düzeyleri, sosyo-ekonomik ve kültürel ve ders içerikleri değerlendirme sürecine dahil edilmiştir. Araştırma sonunda uzaktan eğitim sürecinde animasyon, video ve simülasyon vb. etkileşimli materyallerin kullanıldığı görülmektedir. Kullanışlılık bağlamında uzaktan eğitim sürecinin örgün eğitim sürecine göre daha fazla ön planda olduğu görülmektedir. Pratik ve etkileşimli niteliklerinin olması bağlamında daha fazla tercih edilebilir (Kör, Çataloğlu, Erbay, 2013).

Pandemi süreci içinde okul öncesi öğretmenlerinin uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşleri doğrultusunda okul öncesi öğretmenleri pandemi sürecinin hem yüz yüze eğitim aşamasında hem de çevrimiçi eğitim aşamasında oyun etkinliklerine çoğunlukla yer verdiklerini ifade etmişlerdir. En çok zorlandıkları unsurlar incelendiğinde yüz yüze eğitimde mesafe unsuru, çevrimiçi eğitim sürecinde ise teknik sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Oyun etkinliklerinin yüz yüze eğitim aşamasında en kolaylaştırıcı unsur sınıf mevcudunun azlığı iken, çevrimiçi eğitim sürecinde veli desteğidir. Son olarak öğretmenlerin pandemi sürecindeki oyun etkinlikleri esnasında en çok başvurdukları kaynakların internet tabanlı kaynaklar olduğu tespit edilmiştir. Eğitimin öğretim yöntemlerinden eğitsel oyun yönteminin dijital eğitim sürecine her alanda uyumlu görülmektedir (Yılmaz ve Zembat, 2023).

Eğitimin dijitalleşme sürecinde eğitim portallarının pandemi dönemi ve sonrası kullanılmaya devam edildiği görülmektedir. Bu bakımdan bireysel veya özel olarak bu portalların uzantıları şeklinde kalıcı ve rağbet gören yeni uygulama ve platformlara da yer verilmiştir. Eğitimde dijital dönüşümün sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için bazı öneriler mevcuttur.

1. Doküman bilgilerin basılması yerine wikipedi tarzı dijital kütüphaneler aracılığıyla işlenmelidir.
2. Klasik anlatıma dayalı sınıf içi eğitim tasarıları kullanılmamalıdır.
3. Eğitimin dijital ortamda zaman-mekan kavramından sıyrılması için birden fazla teknoloji bir arada kullanılmalıdır.
4. Eğitimde dijitalleşmenin amacından sapmasına neden olan oyun, sosyal medya, chat, online platformlar vb. şeklinde etkinliklerin de sürecin bir parçası haline getirilmesi gerekmektedir. Bu durum eğitim yöntemlerinden "eğitici oyun" ilkesiyle örtüşmektedir (Nsocialtr, 06 Ocak 2014).

Eğitim portallarının devlet dışı kanalları dışında son zamanlarda gelişen ve rağbet gören platformları dikkat çekmektedir. Bunlardan bazıları doping hafıza, youtuber kanalları olan öğretmenler ve bazı android uygulamalar içeriklerinin yazılım olarak geliştirilmesi sonucu daha kullanışlı hale geldiği görülmektedir. Örneğin doping hafıza platformunun gelişim sürecine bakıldığında 2011 yılında kurulan Türkiye'nin en büyük dijital öğrenme platformu olduklarını resmi sayfalarında belirtmişlerdir. 200 kişilik kadrosuyla farklı öğretim enstrümanları ile çağdaş programlar tasarlayarak uzak eğitim şeklinde bir yapılanma içindedir. Platformun CEO'su: Mert Kalkavan: *"Mobil cihazlar 2010'lardan çok daha önce de vardı. Bilgisayarlar da 60-70 yıl öncesinde de vardı. Ancak çok az kurumda ve bazı üniversitelerde vardı bu cihazlar. Teknolojinin ilerlemesi ve ulaşılabilir hale gelmesiyle birlikte çok daha erişilebilir ve ticari bir hale geldi. Bu sayede şimdi hepimiz erişebiliyor ve istifade edebiliyoruz. Öğrenme teknolojileri de bu paralelde yapay zekanın da etkisiyle hızla büyüdü ve şimdi çok daha fazla kişiye çok daha kaliteli bir öğrenme deneyimi çok uygun fiyatlara sunulabilir hale geldi. Bu sayede öğrenme teknolojileri alanı hızla geliyor, evriliyor ve büyüyor. Öğrenme teknolojilerinin yakaladığı büyüme ivmesinde özellikle yapay zekanın önemi büyük. Yapay zeka günümüzde öğrenme deneyimini gerçekleştiren bireylere; sizi sabırla dinleyen, takip eden, geçmişte yaptıklarınızı hatırlayan ve ona göre size bir öğrenme patikası sunan, anlatım yapan, çok sabırlı bir hoca vaat ediyor."* Şeklinde ifadelerde bulunmuştur. Bu açıklamalar doğrultusunda dijital eğitim modelinde bir eğilim olduğu görülmektedir. Bu eğilimin 2011'den bu yana kullanıcı sayısının 120 bin civarında olduğu belirtilmiştir. Zaman içinde katılımın artmasının nedeni olarak ise eğitim koçluğu, görüntülü ve canlı eğitim sunması veya hibrit eğitim yönetimini uygulaması ve kaçırılan dersler için tekrar videolarının olması şeklinde ders içi sürecin kolaylaşmasını sağlayan etkinlikler olduğu görülmektedir. (Doping Hafıza 10 Ocak 2024; Makina Store, 10 Ocak 2024; Ulukan, 27 Ağustos 2021).

Dijital eğitim sürecinin özel yazılımlı portallar şeklinde dizayn edilmesi ve sunulması sonucu kitlesel bir yönelim olabilmektedir. 2015 öncesi dönemde bu durum dershaneler için geçerliydi. Eğitim hayatı okullarda ilk deneyimleri verirken sonraki süreçlerde deneyimin üst düzeyi çıkmasını ve rekabete dayalı bir başarı ile sonuçlanması için kişiyi baskılamaktadır. Bu

bakımdan öğrencilerin ilk sığındıkları yer özel ders veya dershaneler olmaktadır. Günümüz eğitim sürecinde dijital eğitim modellerin de yer alması nedeniyle bu alanlara da kitlesel bir yığılım veya kitlesel bir kullanıma olabilmektedir (Durusu, 2010).

Bu bağlamda eğitim portallarının yüz yüze eğitim veya dershanecilik gibi eğitim kurumlarının kısıtladığı veya tekrar şahlandırdığı şeklinde nicel veriler ve literatür çalışmalarının görece eksik olduğu görülmektedir. Ancak süreç içinde yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik kısmi olarak karşılaştırmalı çalışmalar mevcuttur. Hemşirelik okuyan bir grup öğrenciyle yapılan bir çalışmada uzaktan ve yüz yüze eğitim şeklinde iki örneklem grubu belirlenmiştir. Çalışma sonunda uzaktan eğitim grubunun teorik bilgiyi; yüz yüze eğitim grubun ise uygulamalı bilgiyi başarılı bir şekilde öğrendiği saptanmıştır (Burucu, Cantekin, İbrahim, Arslan, 2023).

Yapılan çalışmada dershanecilik ve dijitalleşen eğitim sistemlerinin eğilimleri incelenmeye çalışılmıştır. Bu durumun daha açıklayıcı olması için yüz yüze olan dershanecilik ve uzaktan eğitimi de kapsayan dijital eğitim değişkenleri incelenmiştir. Yapılan birçok çalışmada dershanecilik yüz yüze eğitim olarak incelenirken dijital eğitim ise uzaktan eğitim örneği üzerinden ele alınmıştır. Bu bakımdan çalışmanın konu başlığını oluşturan dershanecilik ve dijital eğitim eğilimleri şeklindeki çalışmaların görece eksik olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın daha anlaşılır olması için iki başlık belirlenmiştir. Birinci başlıkta yüz yüze ve uzaktan eğitim sürecindeki dönüşümler incelenmeye çalışılmıştır. Elde bilgiler doğrultusunda dershanecilik ve dijital eğilimler için birer nirengi noktası belirlenmiştir. Dershanecilik için 2015 yılında dershanelerin kapatılması veya dersane kavramının kanunen kaldırılması; uzaktan eğitim modeli için ise 2020 yılında dünyayı etkisi altına alan pandemi dönemi şeklindedir. Çünkü her iki dönemde de hızlı bir değişim yaşandığından bu iki eğitim modelinde birtakım önemli değişimler yaşanmıştır. Çalışmanın bu başlığında dershanelerin savunan ve eleştiren kesimlerin görüşleri incelenmiştir. Savunucular pratik, işlevsel ve liberal bir tavır takınırken; eleştirenler ekonomik anlamda yetersiz ve kar amacı güden kurumlar şeklinde eleştirmiştir. Diğer çalışmalar ise bu görüşlerden dershanecilik hakkında faydalı ve sınırlı karşılaştırmalı çalışmalar üretmişlerdir. Uzaktan eğitim hakkında ise görüşler ve gerekçeleri aynı olmakla beraber savunucu ve eleştirel görüşlerin ortak yönü olarak uzaktan eğitimin her alanda kısmı veya yoğun bir şekilde kullanıldığı şeklindedir.

Çalışmanın ikinci başlığında ise dijital eğitim sisteminin uzantıları olan eğitim portalları üzerinedir. Dijital eğitiminin yoğunluğunun daha iyi anlaşılması için uzaktan eğitim hizmeti veren bazı portallar incelenmeye çalışılmıştır. Eğitim portallarının öncelikler pandemi sonrası süreçlerde daha yoğun kullanıldığı ve resmi kurumların dışında özel kurumların da kullandığı saptanmıştır. Bu bakımdan dijital eğitim modelinde tam anlamıyla bir eğilim olmasa da gelecek süreç için devlet politikaları ve çalışmalarda çözüm önerilerine göre daha yoğun bir eğilim olacağı görülmektedir. Ancak tam anlamıyla bir yönelimin olması sağlıklı olmayacaktır. Bazı çalışmalarda savunucu veya eleştirel görüşler yerine dengeleyici görüşlere de yer verilmiştir. Uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim uygulamalı ve teorik derslerin işleme karşılaştırmasında uzaktan eğitim yetersiz kalmaktadır.

Sonuç olarak dijitalleşen eğitim modeline doğru bir eğilim vardır. Bu eğilimin en önemli nedeni sosyo-ekonomik ve kültürel koşulların iyileştirilmesidir. Bunun yanında pandemi döneminde uzun vadede uygulanan uzaktan eğitimin deneyimlenmesi sonucu daha kalıcı

etkinlikler sunulmuştur. Dershanecilik sektöründe ise eğilimler olmakla beraber teorik dersler için uzaktan eğitime yönelimin olacağı öngörülmektedir.

Referans

Bakırcı, H. Doğdu, N. ve Artun, H. (2021). Covid-19 Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Mesleki Kazanımlarının ve Sorunlarının İncelenmesi. *Ahi Evran Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 640-658.

Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 61-82.

Baran, İ. N. ve Altun, T. (2014). Dershanelerin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 2146-9199.

Belenoğlu, S. (2023). *Dershaneciler Alemi*, Ankara, Telgrafhane Yayınları.

Budak, R. (9 Kasım 2012). <https://www.tyb.org.tr/egitim-ve-ogretimin-buyuk-fitnesi-dershaneler-8703yy.htm>.

Burucu R. Cantekin, İ. Çetin, İ. Arslan, T. (2023).Yüz Yüze ve Online Eğitimin Öğrenci Gözüyle Karşılaştırılması, *Genel Sağlık Bilimler Dergisi*, 5 (2), 1-16.

Doping Hafıza (10 Ocak 2024). <https://www.dopinghafiza.com/kurumsal/11/hakimizda.html>.

Durmuş M. A. ve Güneş G. (2023). Sınıf Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitimle Yürüttüğü Matematik Dersleri, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (39), 864-895.

Durusu, H. (2010). Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenlere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Diyarbakır Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Güleç, M. M (2018). Özel Dershanelerin Sosyolojik İşlevselcilik Açısından Değerlendirilmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 1-11.

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Akademi, Eskişehir.

Kırıkkaya, E. B. ve Yıldırım, İ. (2019). Eğitim Portalları Hakkında Fen bilimleri Öğretmenleri Ne Düşünüyor?, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4 (2), 222-235.

Kör, H. ve Arkadaşları (2013). Uzaktan ve Örgün Eğitimin Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisinin Araştırılması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12 (2), 267-279.

Makina Stone (10 Ocak 2024). <https://makinastore.com/haberleri/doping-hafiza-6317>.

Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı, *Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2), 1-16.

Nsocialtr, (06 Ocak 2014). <https://www.nsocialtr.com/egitimde-dijital-donusum.html>.

- Özdebir, (6 Ekim 2010). Özel Dershane Tartışmaları. <https://www.ozdebir.org.tr/icerik/ozel-dershane-tartismalari>.
- Özkuş, İ. (22 Kasım 2013). <https://www.dunya.com/kose-yazisi/dershanecilik-altin-yillarini-2002den-itibaren-yasadi/18279>. Erişim Tarihi: 6 Ocak 2024.
- Pala, M. (17 Mart 2023). <https://mustafapala.blog/2023/03/17/dershaneciler-aleminin-krallari-ve-soytarilari/>.
- Salış, H. C. ve Yeşil, R. (2022). Pandemi Sonrası Uzaktan Eğitim (Edt. Halil İbrahim Özok), Palme Yayınları, Ankara.
- Sencer, M. & Irmak, Y. (1984). *Toplumbilimlerinde Yöntem*. İstanbul: Say Yayınları.
- Şahin, A. R. (2014). Öğrencilerin Özel Dershane Tercihlerinde Etkili Olan Faktörler ve Özel Dershanelerin Hizmet Kalitesi Değerlendirmelerine İlişkin Bir Uygulama, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi: Kayseri.
- Şahin, B. (2013). Özgürlüğün Politik Ekonomisi ve Dershanelerin Kapatılması, *Liberal Düşünce*, 18 (72), 77-83.
- Şahin, M. Ş. ve Şahin E. (2016). Öğretmenlerin Dershanelere Dönüşen Özel Liselerle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 49, 175-189.
- TDK (6 Ocak 2024). <https://sozluk.gov.tr/>.
- Tiryaki, S. H. ve Balaban F. (2021). Corona Virüs (Covid-19) Nedeniyle Mecburi Yürütülen Uzaktan Eğitim Hakkında Öğretmen Görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 10 (1).52-85.
- Ulukan, G. (27 Ağustos 2021). <https://webrazzi.com/2021/08/27/120-binden-fazla-ogrencinin-kullandigi-egitim-teknoloji-girisimi-dopung-hafiza>.
- Ulusoy, A. D. (15.Eylül 2021). Dershaneler Geri Mi Geldi? <https://t24.com.tr/yazarlar/ali-d-ulusoy/dershaneler-geri-mi-geldi,32470>.
- Yıldırım, S. (2023). Coğrafya Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Web 2.0 Araçları Kullanım Yetkinliklerinin Değerlendirilmesi, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 359-373.
- Yılmaz, H. ve Zembat R. (2023). COVID-19 Pandemi Sürecinde Oyun Etkinlikleri: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bakış Açısından Bir Değerlendirme. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (Özel Sayı), 45-55.
- Yılmaz, İ. Yılmaz, E. ve Savaş, B. (2021) İlkokul 1. sınıf öğretmenlerinin pandemi döneminde yüz yüze eğitime ilişkin görüşleri. *Journal of Interdisciplinary Educational Research*. 5(9),38-50.

Yolcu, H. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinden Sınıf öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitim Deneyimleri, *Açıköğretim Uygulamaları Ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 237-250.